

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

MERAL KAYA BAŞVURUSU

Başvuru Numarası	: 2018/11836
Karar Tarihi	: 11/1/2023
Başkan	: Kadir ÖZKAYA
Üyeler	: Engin YILDIRIM M. Emin KUZ Rıdvan GÜLEÇ Yıldız SEFERİNOĞLU
Raportör	: Duygu KALUKÇU
Başvurucu	: Meral KAYA
Vekili	: Av. Mevlüt ELMALI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisi bozulduğu için iş sözleşmesi feshedilen başvurucunun açtığı işe iade davasının reddi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

- Başvuru 20/4/2018 tarihinde yapılmıştır.
- Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
- Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

- Başvuru formu ve eklerinde, yargılama sürecindeki dava dosyalarında ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elde edilen bilgi ve belgelerde yer aldığı şekliyle olaylar özetle şöyledir:
- 1983 doğumlu olan başvurucu, 2005 yılında Sınırlı Sorumlu Kayseri Pancar Ekicileri Kooperatifi (işveren) nezdinde işçi statüsünde (merkez satış mağazası destek elemanı olarak) çalışmaya başlamış; 2006 yılında ise evlenmiştir.

7. İşveren Yönetim Kurulunun 4/8/2016 tarihli toplantısında, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturmaları kapsamında başvurucunun eşi/kocasını hakkında tutuklama tedbiri uygulandığı gerekçesiyle ve olağanüstü hâl döneminde çıkarılan Başbakanlık genelgesi gerekçe gösterilerek iş akdinin feshedilmesine karar verilmiş ve bu karar aynı tarihte başvurucuya tebliğ edilmiştir.

8. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talepleriyle işveren aleyhine 1/9/2016 tarihinde dava açmıştır. Kayseri 2. İş Mahkemesine (Mahkeme) sunduğu dava dilekçesinde başvurucu; feshin usule aykırı olduğunu, feshin bildiriminde feshin açık ve kesin sebebinin bildirilmediğini ileri sürmüştür.

9. Davalı işveren tarafından sunulan 20/9/2016 tarihli cevap dilekçesinde; başvurucunun eşiyle ilgili uygulanan tutuklama tedbirinden bahsedilerek iş sözleşmesinin işçi ile işveren arasındaki güven ilişkisinin sarsıldığı gerekçesiyle feshedildiği, işe iade davasının haksız ve kötü niyetli olarak açıldığı ileri sürülmüştür.

10. Mahkeme 6/4/2017 tarihli duruşmada davalı tanıkların dinlemiş ve başvurucu ile vekilinin tanık beyanlarına karşı diyeceklerini sormuştur. Bu kapsamda dinlenen tanıklardan E.B., muhasebe bilgi işlem bölümünde çalıştığını, başvurucunun güven ilişkisini sarsacak olumsuz bir davranışının bulunmadığını, N.S. ise mali ve idari işler şefi olarak çalıştığını, başvurucunun işlerini iyi yaptığını, işverenin başvurucuya karşı herhangi bir güvensizliğinin olmadığını, başvurucunun herhangi bir disiplin suçunun da bulunmadığını beyan etmiştir.

11. Mahkeme 25/5/2017 tarihli gerekçeli kararında feshin geçersizliğine ve davacının işe iadesine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü ve Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan davacı hakkında FETÖ/PDY soruşturması kapsamında herhangi bir işlem yapıp yapılmadığı hususu sorulmuş cevabi yazılarda davacı hakkında FETÖ/PDY soruşturması kapsamında herhangi bir işlem yapılmadığı bildirilmiştir.

Davalı tarafça bildirilen tanıklar duruşmada dinlenmiştir.

Toplanan deliller değerlendirildiğinde; davalı tarafça davacının iş akdinin eşinin FETÖ/PDY soruşturması kapsamında tutuklanması sebebiyle işçi ile işveren arasındaki güven ilişkisinin sarsılması nedeni ile sona erdirildiği belirtilmiş isede dosyaya celbedilen emniyet ve savcılık yazılarından davacı hakkında FETÖ/PDY soruşturması kapsamında herhangi bir işlem yapılmadığının bildirildiği yine dinlenen davalı tanık beyanlarından davacının işyerinde güven ilişkisini sarsacak herhangi bir olumsuz davranışının bulunmadığı bu nedenle işverence yapılan feshin haklı nedene dayanmadığı anlaşıldığından feshin geçersizliği ile davacının işe iadesine karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki hüküm tesis edilmiştir."

12. İşveren, gerekçeli karara karşı 30/6/2017 tarihli dilekçesi ile istinaf talebinde bulunmuş; kararın usul ve esas açısından kanuna aykırı olduğunu, feshin haklı nedene dayandığını, başvurucu ile aralarındaki güven ilişkisinin sarsıldığını, başvurucunun bütün yasal hakları ödünmesine rağmen dava açmasının kötü niyetli olduğunu gösterdiğini belirtmiştir. Başvurucu ise 7/7/2017 tarihli cevap dilekçesinde; işveren nezdinde on yılı aşkın süredir çalıştığını, bu süreçte işverenin güvenini kötüye kullanma anlamında hiçbir sıkıntı yaşanmadığını, emniyet amiri olan eşinin darbe girişiminden sonra FETÖ/PDY kapsamında

ceza soruşturması geçirmesi nedeniyle iş akdinin feshedilmesinin suçta ve cezada şahsiliik ilkesi, masumiyet karinesi gibi kavramlar gözönüne alındığında hukuk devleti ilkesi açısından kabul edilemez olduğunu ileri sürmüştür.

13. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi 4/10/2017 tarihli kararı ile mahkeme kararının ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Somut olayda, davacı özel hukuk tüzel kişisi olan, davalı Sınırlı Sorumlu Kayseri Pancar Ekicileri Koop.'nde çalışırken, eşinin FETÖ/PDY ile ilişkisi sebebiyle tutuklanmış olması ve yayınlanan KHK'lar gerekçe gösterilerek iş akdinin feshedildiği yazılı bildirim ile sabittir. Davalının kamu kurumu olmaması sebebiyle, KHK'lar kapsamında iş akdinin feshi nedeniyle işe iade edilmemesi hükümlerinin olayda uygulanma yeri bulunmamaktadır. Bu nedenle olay 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Bilindiği üzere 15/07/2016 tarihinde FETÖ/PDY terör örgütünün silahlı darbe kalkışmasından dolayı ülkemizde 20/07/2016 tarihinde olağanüstü hal ilan edilmiştir. FETÖ/PDY terör örgütü tarafından 15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye Cumhuriyetinin varlığına ve birliğine karşı başarısız bir darbe girişiminde bulunulduğu, bu girişimden sonra Bakanlar Kurulu tarafından olağanüstü hal ilan edildiği, gerek askeri gerekse sivil kesimdeki tüm sorumluların tespiti ve cezalandırılması için tüm ülke kapsamında görevden alma, meslekten ihraç, uzaklaştırma, gözaltına alma ve tutuklama gibi adli ve idari tedbir ve uygulamalar yapıldığı herkesin bilgisi dahilindedir. Davacının da bu kapsamda terör örgütüyle bağlantılı bulunarak tutuklanan eşi sebebiyle işten çıkarılması haklı değilse de, geçerli bir feshi nedeni olup, davacının işe iade talebinin reddi gerekirken kabulü hatalı olmuştur. Davalının istinaf talebinin kabulü ile mahkeme kararının kaldırılarak işe iade talebinin reddine dair aşağıdaki hüküm kurulmuştur."

14. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş; Yargıtay 22. Hukuk Dairesi yaptığı inceleme neticesinde 22/2/2018 tarihli kararla, Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Dosya kapsamının birlikte değerlendirilmesiyle yapılan inceleme sonucunda, uyusmazlığa uygulanması gereken hukuk kurallarına göre, Bölge Adliye Mahkemesi kararında bir isabetsizlik bulunmadığından, yerinde görmeyen tüm temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan kararın ONANMASINA, aşağıda yazılı temyiz harcının temyiz edene yükletilmesine, 22/02/2018 tarihinde oybirliği ile kesin olarak karar verildi."

15. Nihai karar 9/4/2018 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiştir.

16. 20/4/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

17. İlgili mevzuat için bkz. *Berrin Baran Eker* [GK], B. No: 2018/23568, 2/7/2020, §§ 20-25.

B. Yargıtay Kararları

18. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 22/10/2007 tarihli ve E.2007/16878, K.2007/30923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davalı işveren, davacının geçmişten gelen sabıkası ve özellikle yasadışı örgütle bağlantısı nedeni ile güvenlik önlemi olarak iş sözleşmesini feshetmiştir. Bu fesih Alman Hukukunda ve Alman Federal Mahkemelerinde şüphe feshi olarak adlandırılmaktadır. Böyle bir fesihte, işverenin işçisine karşı duyduğu şüphe, aralarındaki güven ilişkisinin zedelenmesine yol açmaktadır. İşverenden katılanması beklenemeyecek bir şüpheden dolayı, işçinin iş ilişkisinin devamı için gerekli olan uygunluğu ortadan kalktığından, güven ilişkisinin sarsılmasına yol açan şüphe, işçinin kişiliğinde bulunan bir sebeptir. Ciddi, önemli ve somut olayların haklı kaldığı şüphe, güven potansiyeline sahip olmaksızın ifa edilemeyecek iş için işçinin uygunluğunu ortadan kaldırdığından, şüphe feshi, işçinin yeterliliğine ilişkin fesih türü olarak gündeme gelecektir. Davacının geçmişte yasadışı örgüt üyesi olması, davacının görev yaptığı bölgede terör olaylarının artması ve demiryolu ulaşımının da hedefte bulunması, davalı işveren açısından iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güvenin sarsıldığı, elverişli objektif olay ve vakalara dayanan güçlü bir şüphenin bulunduğu anlamına gelmektedir. Davacının iş sözleşmesinin feshinin geçerli nedenle yapıldığı kabul edilmelidir. Davanın reddi yerine yazılı şekilde kabulü hatalıdır."

19. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15/11/2018 tarihli ve E.2015/22-2715, K.2018/1720 sayılı kararı şöyledir:

"...şüphe feshinin söz konusu olabilmesi için iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güveni yılmaya elverişli, objektif olay ve vakalara dayanan güçlü bir şüphe mevcut olması ve ayrıca olayın aydınlatılması için işverenin kendisinden beklenebilecek bütün çabaları göstermesine karşın eylemin gerçekleştiğinin kanıtlanamaması gerektiğinden, somut uyuşmazlıkta davacının sabit olan, doğruluk ve bağlılığa uymayan nitelikteki eyleminin şüphe feshi teşkil etmediği de açıktır. ..."

20. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/10/2018 tarihli ve E.2018/10430, K.2018/20956 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Yukarıda açıklanan ilke ve esaslar çerçevesinde değerlendirme yapılacak olursa, somut olayda davacının iş sözleşmesinin feshi ile ilgili yasal dayanakların 4857 sayılı İş Kanunu ile birlikte Bakanlar Kurulu kararı ile ülke genelinde ilan edilen Olağanüstü Hal kapsamında çıkartılan kanun hükmünde kararname olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Söz konusu kararnamelerin iş sözleşmesi ile çalışan işçilere yönelik hükümleri incelendiğinde, gerek 667 sayılı KHK'nin 4. maddesi gerekse 673 sayılı KHK'nin 7. maddesinde bu kanun hükmünde kararname kapsamında iş sözleşmesi feshedilen işçilerin bir daha yeniden doğrudan veya dolaylı olarak eski işinde veya benzer işlerde görevlendirilemeyecekleri, bunların işe iadesinin mümkün olmadığı şeklinde emredici nitelikte düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir. Bu yasal düzenlemelerin nitelik itibarıyla, kamu düzenine ilişkin ve açıkça emredici nitelikte olduğu değerlendirildiğinde, açılacak davalarda taraflarca hazırlama ilkesine üstünlük tanınmayacağı göz önüne alınmalıdır. Bu itibarla, ilgili kanun hükmünde kararname kapsamındaki feshilere ilişkin olarak açılan işe iade davalarında, taraflarca hazırlama ilkesi yerine istisnai nitelikteki kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulanması gerekmektedir.

Buna göre görülmekte olan davada, sözleşmenin feshine dayanak bilgi ve belgelerin mahkemeye resen araştırılması gerekmekte ise de, dosyada sadece Erzurum Cumhuriyet Baş Savcılığına davacı hakkında soruşturma veya kovuşturma olup olmadığı yönünde yazılan yazı cevabi ile yetinildiği, bu yönde başkaca bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Davacının iş sözleşmesinin feshine dayanak objektif değerlendirmelerin neler olduğu, hangi bilgi ve belgelerin feshine gerekçe yapıldığı davalı bankadan sorularak; bunun yanında resen araştırma ilkesi kapsamında davacı hakkında mevcut ise adli ya da idari soruşturma evrakları, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın Terörle Mücadele, Kaçakçılık, Organize Suçlar ve İstihbarat ile ilgili birimlerinden ve Bilgi Teknolojileri Kurumu'ndan getirilmeli, varsa davacı ile ilgili bilgi ve belgeler ile yine Bank Asya nezdinde açılmış mevduat hesapları, hesap hareketleri ve bankacılığa ilişkin işlemler olup olmadığı sorulmalı, tüm bilgi ve belgeler değerlendirilerek ulaşılabilecek sonuca göre hüküm kurulmalıdır. Eksik incelemeyle yazılı gerekçe ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davacının davasının kabulüne karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirir."

21. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 26/11/2018 tarihli ve E.2018/11097, K.2018/25472 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Taraf iradesine öncelik verilmesi sadece davanın açılmasında değil, yargılama sırasında taraflara ait bir çok usul işleminde de kendisini gösterir... Yani, yargılamada esas olan, dava malzemelerinin taraflarca toplanması ve mahkemeye sunulması olarak tanımlayabileceğimiz 'taraflarca hazırlama (getirilme) ilkesi' dir. Bu ilkenin geçerli olduğu davalarda, dava malzemelerinin mahkemeye tam olarak getirilmemesinin sorumluluğunu taraflar üstlenmiş olup; hakim, kural olarak tarafların ileri sürmediği vakıalar; ve belirli bir delili kendiliğinden araştıramaz ve taraflara hatırlatamaz. Diğer yandan, kamu düzenini ilgilendiren davalarda, irade serbestisinin ve taraf iradesine tanınan üstünlüğün bir sonucu olan 'taraflarca hazırlama ilkesi' yerine, kendiliğinden (resen) araştırma ilkesinin uygulanması esastır. Kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda; hakim, davanın ispatı için gereken bütün delillere kendiliğinden başvurur; taraflar da yargılama bitinceye kadar delil gösterebilirler. Bu davalarda bir hakıma, dava ile ilgili olguların hazırlanmasında, tarafların yanında, hakim de görevli olması söz konusudur.

Bu açıklamalar karşısında kamu ya da özel hukuk tüzel kişiliği de olsa işçinin terör örgütleri ile irtibatının bulunması halinde bu durumun hem kamu güvenliğini hem de özel güvenliğini tehdit edeceği açıktır. Bu nedenle davalı tarafın cevap dilekçesi ile davacının iş akdinin .../... bağlantısı bulunduğuna dair kuvvetli şüphe duyulması sebebi ile feshedildiğini belirttiği görülmekle; eldeki davada taraflarca hazırlama ilkesi yerine istisnai nitelikteki kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulanması gerekmektedir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 11/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu; yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığını, mahkeme kararı neticesinde varılan sonucun hakkaniyete aykırı olduğunu, iş akdinin kendisiyle alakası olmayan bir sebepten ötürü feshedildiğini, bu durumun hukuk devleti ilkesi gereği kabul edilemez olduğunu, kaldı ki iş akdinin feshedildiği dönemde eşi hakkında verilmiş bir mahkûmiyet kararının dahi bulunmadığını, sadece suç isnadının mevcut olduğunu belirterek hakkaniyete uygun yargılama hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde, taraflar arasındaki iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güvenin sarsıldığı, geçerli nedenle feshin söz konusu olduğu gerekçesiyle ilk derece mahkemesi tarafından davanın reddine karar verildiği ve anılan kararın kanun yollarından geçerek kesinleştiği hatırlatılmış; hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin derece mahkemelerine ait olduğu, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik oluşturan durum olmadığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti mahiyetinde kalacağı hususlarında değerlendirmeler içeren Anayasa Mahkemesi kararlarına yer verilerek başvurunun iddialarının da bu kapsamda olduğu ileri sürülmüştür.

25. Başvurucu; Bakanlığın görüşüne karşı cevap dilekçesinde, başvuruya konu yargı kararlarının hukuk devleti ilkesine, yürürlükte olan mevzuata, suç ve cezaların şahsiliği ilkesi ile masumiyet ilkesine ve somut olayın koşullarına aykırılık taşıdığını, yargılama sürecinde işveren tarafından gösterilen tanıkların bile hakkında olumsuz bir beyanda bulunmadıklarını, hem fesih bildiriminde hem de gerekçeli kararlarda tarafına yönelik hiçbir isnat olmadığını, eşi hakkında uygulanan tedbir gerekçe gösterilerek işten çıkartılmasının hakkaniyete aykırı olduğunu belirtmiştir.

B. Değerlendirme

26. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirilmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurunun temel iddiası; iş akdinin kendisi ile ilgili olmayan bir neden ileri sürülerek feshedildiği, bu kapsamda derece mahkemelerinin de sadece işverenin gerekçesine dayanarak işe iade davasını reddetmesinin adil yargılanma hakkına aykırı olduğu hususuna ilişkindir. Sonuç olarak başvuru, bütün idari ve yargısal süreç boyunca işten çıkarılmasına ilişkin olarak tarafına yönelik bir tespitin yapılamadığını, buna rağmen işe iade davasının adil yargılanma hakkına aykırı bir şekilde reddedildiğini ileri sürmektedir. Tüm bu açıklamalar ışığında başvurunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

29. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şekli adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil

yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (*M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80*).

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (*Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30*).

31. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri; dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyumsuzlukla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açık bir keyfilik bulunmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalden söz edilemez (*İbrahim Atas, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23*).

32. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuyla yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (*İbrahim Atas, § 24*).

33. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (*Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34*).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Somut olayda, işveren nezdinde 2005 yılında çalışmaya başlayan başvurucunun iş sözleşmesi, FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu şüphesiyle feshedilmiştir. Başvurucu, iş akdinin geçerli bir nedene dayanmadan feshedildiğini belirterek işveren aleyhine işe iade istemiyle dava açmıştır.

35. Başvurucu, kendisi ile ilgili bir tespit olmadığı hâlde iş akdinin feshedildiğinden yakınmakta; bu yöndeki iddia ve itirazlarının derece mahkemelerince incelenmediğini ileri sürmektedir.

36. Bölge Adliye Mahkemesi 4/10/2017 tarihli gerekçeli kararında, başvuruçunun emniyet amiri olan eşi hakkında FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında tutuklama tedbiri uygulandığını belirterek başvuruçunun iş akdinin geçerli nedenle feshedildiğini, işçi ile işveren arasındaki güven ilişkisinin sarsıldığını, iş akdinin devamının beklenemeyeceği derecede işverende şüphe meydana geldiğini ifade etmiş ve davanın reddine karar vermiş; bu karar temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir (bkz. §§ 13,14).

37. Başvuruya konu olayda, derece mahkemelerince -işverenin kamu kurumu olmaması sebebiyle- olağanüstü hâl döneminde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelere dayanılmayacağı gerekçesiyle mevcut davada iş akdinin feshi 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde ve şüphe feshi kapsamında değerlendirilmiştir.

38. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de Yargıtay içtihadında da belirtildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir (bkz. §§ 18-20). Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfi uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

39. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkı, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç konumundadır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedirler.

40. Öte yandan Yargıtay, şüphe feshi kapsamında açılacak davalarda taraflarca hazırlama ilkesine üstünlük tanımamayacağını belirtmiştir. Bu itibarla şüphe feshi kapsamında açılan işe iade davalarında, taraflarca hazırlama ilkesi yerine istisnai nitelikteki kendiliğinden araştırma ilkesi uygulanmaktadır (bkz. § 21). Yani derece mahkemelerinin tarafların ileri sürdüğü yahut ortaya koyduğu tespitlerden bağımsız olarak ayrıca araştırma yapması ve yine tarafların iddia ve itirazlarını bu kapsamda değerlendirerek bir sonuca varması gerekmektedir.

41. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfi uygulamaların önüne geçecek şekilde, somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şekli anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken, mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyumsuzlukla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasidir (bkz. §§ 29-33).

42. Tüm bu açıklamalar karşısında şüphe gerekçesiyle iş akdinin sonlandırıldığı davalarda, özellikle işvereni feshi sonucuna götüren hususların aydınlatılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda şüpheye neden olan durum veya olayın/vakıanın -Yargıtay

içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işinin şahsından kaynaklanması, milli güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfilikğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir.

43. Somut olayda başvuru hakkında işvereni şüphe feshine götüren olgunun, başvurucuya değil eşine/kocasına ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Hukuk devletinde bir kimsenin başkalarının fiillerinden sorumlu tutulması -kanunda öngörülen- çok istisnai hâller dışında kabul edilemez. Çağdaş hukuk sistemleri bireyin özerkliğini esas alarak ona haklar bahsetmekte ve sorumluluklar yüklemektedir. Bir kimsenin hukuken ve fiilen davranışlarını kontrol etme gücü ve yükümlülüğünü haiz olmadığı başka bir bireyin fiillerden dolayı kamu otoritelerinin yaptırımına maruz kalması bireysel özerklik düşüncesiyle bağdaşmamaktadır (*Sebiha Kaya*, B. No: 2108/34124, 20/5/2021, § 54).

44. Başvuruya konu yargılamada, başvurucunun eşi/kocasıyla ilgili tespitin mesleki anlamda ne gibi bir tehdit oluşturduğu hususlarının ortaya konulmadığı, işveren tarafından tanık olarak gösterilen kişilerin beyanlarında dahi başvuru aleyhine bir ifade geçmediği görülmektedir (bkz. § 10). Başvurucunun eşi/kocası hakkında devam eden yargısal sürecin nihayete ermediği, kaldı ki başvurucunun bu süreç ile hiçbir bağlantısının bulunmadığına dair iddialarının derece mahkemeleri tarafından karşılanmadığı gibi bahsi geçen yargısal sürecin başvurucuyla olan somut bağlantısı da ortaya konulamamıştır.

45. Sonuç olarak gerekçeli kararda, işveren yönünden başvuru ile aralarındaki güven ilişkisinin sarsılmasına neden olan olay ve olgulara dair yeterli açıklamanın yapılmadığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle iş akdinin feshinin geçerli bir sebebe dayanıp dayanmadığı, tarafların iddia ve savunmaları değerlendirilerek gerekçelendirilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

47. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL. yargılama giderinin başvuruçuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E. 2017/2855, K. 2017/1959) iltilmek üzere Kayseri 2. İş Mahkemesine (E. 2016/552, K. 2017/269) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvuruçuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.